

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΟΓΓΟΥ ΚΑΙ ΤΣΙΤΣΗ

Μια προσωπική μαρτυρία

Του Γεωργίου Ντελιόπουλου

Εισαγωγικά

Δεν θα ήταν υπερβολή να λέγαμε πως η γη της Ημαθίας είναι ένας τόπος ευλογημένος από το Θεό. Εδώ ο δημιουργός έβαλε τις δυνάμεις του και την σοφία να προικίσει και να στολίζει τις δύο όμορφες νύφες του Βερμίου, τη Βέροια με τον πανάρχαιο πολιτισμό της, και τις αμέτρητες Βυζαντινές εκκλησίες, και τη Νάουσα με τα ιδιαίτερα κάλλη της που όμοια δεν μπορείς να συναντήσεις σε ολόκληρο τον ντουινιά.

Η Νάουσα της Μακεδονίας, υπήρξε για αιώνες πρωτοπόρα σε πολλούς τομείς, Πρώτη στην αμπελουργία, πρώτη στην καλλιέργεια φρούτων, πρώτη στην οινοποιία. Εδώ πρέπει όμως να απογειωθούμε και να μεταφερθούμε σε μια άλλη εποχή αρκετά πίσω, και να γνωρίσουμε καλύτερα μερικές οικογένειες της πόλης.

Οι οικογένειες Γρ. Λόγγου και Δημ. Τσίτση

Είχα την τύχη σε ηλικία 19 ετών να γνωρίσω όσο κανείς άλλος δύο από τις πιο παλιές οικογένειες της Νάουσας. Την οικογένεια Θωμά Γρ. Λόγγου, και την οικογένεια Γρηγορίου Δ. Τσίτση στην γενέτειρά μου, το Κεφαλοχώρι. Μια γνωριμία που συνεχίζεται από το 1955 ως σήμερα.

Για να πιάσουμε όμως το νήμα από τη αρχή πρέπει να γυρίσουμε τον δείκτη του χρόνου πίσω στα 1860 περίπου. Όταν ο προύχοντας της Βέροιας Ιωάννης Μαλακούσης και η σύζυγος Ευδοξία παντρεύουν τις τρεις κόρες σε ιστορικά τζάκια της Νάουσας και της Βέροιας. Η πρώτη κόρη η Μαριγώ, παντρεύτηκε τον μεγάλο γιατρό Θωμά Πρωτοψάλτη, και απέκτησε μια κόρη την Ευδοξία, την μετέπειτα σύζυγο του βιομηχάνου

Νάουσας Γρηγορίου Λόγγου. Η δεύτερη κόρη, η Ευθυμία, παντρεύτηκε τον Βεροιώτη γιατρό Στέργιο Μάρκου, και η τρίτη κόρη, η Ευανθία, παντρεύτηκε το 1884 τον άρχοντα Βεροιώτη Στέφανο Μερ. Χατζηνικολάκη ή Κόρτη, όπως τον γνωρίσαμε εμείς στο Κεφαλοχώρι.

Ο Γρηγόρης ή Γαλάκης Λόγγος απέκτησε με την Ευδοξία πέντε παιδιά. Τον Δημήτρη ή Μήτσο, τον Θωμά, την Μαρίκα και την Λίτσα και μια ακόμα κόρη που δεν θυμάμαι το όνομα της. **Ο Μήτσος** σπούδασε στη Γερμανία πολιτικές επιστήμες και οικονομία και αργότερα πολιτεύτηκε. **Ο Θωμάς** σπούδασε στην Βιέννη της Αυστρίας χημικός μηχανικός και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Βερολίνο. Οι δύο θυγατέρες του Γαλάκη παντρεύτηκαν βιομηχάνους, όπως συνήθιζαν εκείνη την εποχή να ενώνονται τα πλούτη με τους γάμους. Η πρώτη πήρε τον καπνέμπορο και βιομήχανο Σακά, η δεύτερη τον βιομήχανο Γεωργιάδη, που είχε το εργοστάσιο μύρας FIX στη Θεσσαλονίκη και η τρίτη τον μεγάλο αρχιτέκτονα της εποχής Νικόπουλο, ο οποίος είχε κάνει τα σχέδια δωρεάν για την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στο Κεφαλοχώρι το 1934.

Ο πρωτότοκος **Δημήτριος Λόγγος** μένει ανύπαντρος και ζει συνέχεια στην Ευρώπη, Γαλλία, Ελβετία, Γερμανία.

Ο Θωμάς Λόγγος, που θα είναι και ο συνεχιστής των βιομηχανιών, παντρεύτηκε την κόρη του συνεταιρίου του Δ. Τσίτση, την Μίκα (Μαρία) και απέκτησαν δύο παιδιά, την Ευδοξία και τον Γρηγόρη. Είναι η δεκαετία 1930 και τα εργοστάσια στη Νάουσα, Έδεσσα και Θεσσαλονίκη βρίσκονται στις καλύτερες μέρες. Είναι η περίοδος που τα πλούτη κατατάσσουν την οικογένεια

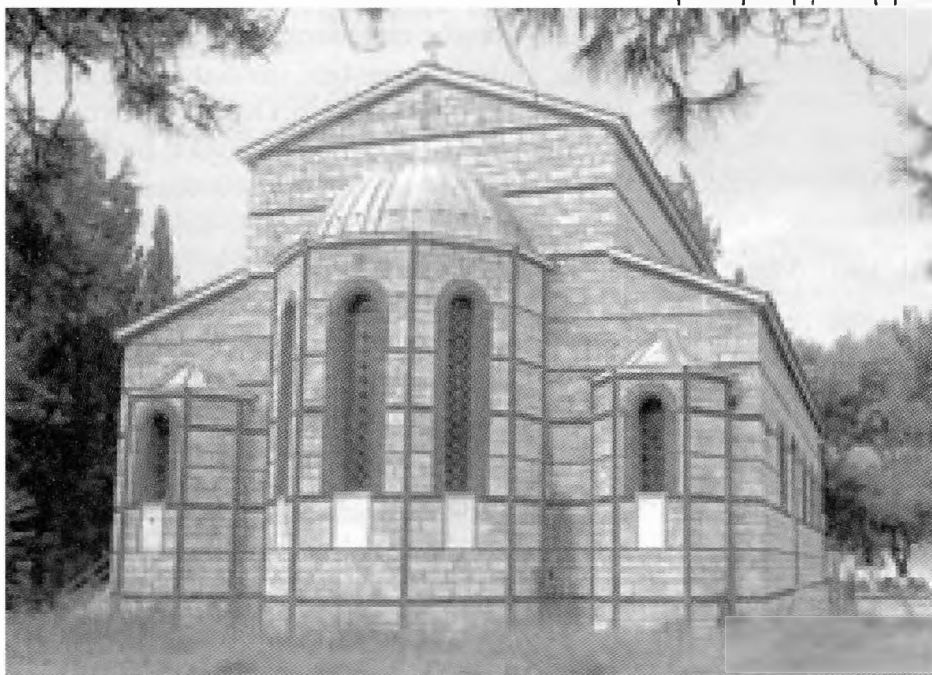
στα πρώτα ονόματα των βιομηχάνων. Ο γάμος του Γρηγορίου Λόγγου με την κόρη του Τσίτση θα αβγατίσει τις δραστηριότητες και ο δείκτης ανεβαίνει συνεχώς.

Η μητέρα του Θωμά, η Ευδοξία, παίρνει προίκα από την οικογένεια Μαλακούση. Το ίδιο και οι άλλες δύο κόρες, η Ευθυμία και Ευανθία. Μεγάλα κτήματα αγοράζονται από τους μπέηδες του Κεφαλοχωρίου και του Λουτρού. Χιλιάδες στρέμματα είναι οι εκτάσεις σε όλο τον κάμπο. Μία μεγάλη έκταση γόνιμη είναι η περιοχή Χωλιβάς, εκεί όπου είναι σήμερα το μοναστήρι της Αγίας Κυριακής, στο Λουτρό. Εκεί ο Γαλάκης Λόγγος κάνει μεγάλες εγκαταστάσεις και έχει κοπάδια πρόβατα. Μεγάλο όμως τσελιγκάτο έχει και στο Άδενδρο με 3000 χιλ. πρόβατα.

Στο κτήμα Χωλιβάς υπάρχει ένα απομεινάρι δάσος με αιωνόβια φτελιάδια «Καραγάτσι». Εκεί, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, οι κάτοικοι του Λουτρού – Βοσκοί βρήκαν τη εικόνα την εικόνα της Αγίας Κυριακής πάνω σε ένα κούφιο φτελιάδι. Το θεώρησαν θαύμα και έκτοτε έστησαν ένα

εκκλησία και χάρισε πάνω από 200 στρέμματα για την θαυματουργή εικόνα. Έχτισε ξενώνα, στάβλο για τα ζώα κι έβγαλε δύο βρύσες με άφθονο τρεχάμενο νερό για τους προσκυνητές, που ως τότε ξεδιψούσαν με τα νερά του Αλιάκμονα. Το 1934-35 με δική του φροντίδα γίνεται το ανάχωμα γύρω-γύρω από την εκκλησία για να προστατευτεί το μοναστήρι με τις εγκαταστάσεις. Εργάστηκαν άνθρωποι από τα τρία κοντινά χωριά. Λουτρό, Κεφαλοχώρι, Π. Πρόδρομος, εθελοντική προσωπική εργασία, αλλά και από άλλα χωριά του Ρουμλουκιού.

Πολύ καλή οργάνωση είχε στο αγρόκτημα του Κεφαλοχωρίου που ήταν μέσα στο χωριό. Εκεί λειτουργούσε ένα σύγχρονο τυροκομείο για εκείνη την εποχή. Τα τυριά, τα κασέρια, την ούρδα και τον άριστης ποιότητας μπάτσιο τα πουλούσε στη Θεσσαλονίκη και στην αγορά των Βαλκανίων, φτάνοντας ως την Ανατολή, στην Πόλη. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα λειτουργεί τον πρώτο αλευρόμυλο στο Κεφαλοχώρι με ντίζελ μηχανή τύπου Ruston και γυρίζει δύο ζεύγη μυλόπετρες, έχει ηλεκτρική γεννήτρια και φωτίζει όλα τα κτίσμα-

Η εκκλησία της Αγίας Κυριακής στο Κεφαλοχώρι Ημαθίας

παρεκκλήσι. Η χάρη της Αγίας Κυριακής με τα θαύματα της έγινε γρήγορα γνωστή σε όλη τη Μακεδονία και πιο πέρα και ο Λόγγος έστησε

τα στο κτήμα. Στην δεκαετία 1940 λειτουργεί τον πρώτο λαδόμυλο – σουσαμόμυλο. Στο κτήμα αυτό ο Γαλάκης Λόγγος κατεβαίνει συχνά με το βασιλικό παϊτόνι, το οποίο είχε αγοράσει από τον Βασιλιά της Σερβίας. Τον συνόδευαν πάντα οι δύο πιστοί σωματοφύλακες. Ο Ναουσαίος Γ. Γουργουλιάτος και ένας ακόμα αδρός άντρας, με φυσεκλίκια και γκρα (τύπος όπλου), Μπάκακας το όνομα του. Κάθε φορά που ο Γαλάκης κατέβαινε στο χωριό γινόταν μεγάλος ντόρος, τον υποδέχονταν με τιμές οι χωριανοί. Πή-

γαινε την Κυριακή στην εκκλησία και μετά την απόλυση μοίραζε χρήματα και άλλα καλούδια σε φτωχές οικογένειες. Έλεγαν πως ήταν πολύ θρησκευόμενος άνθρωπος και πονόψυχος. Είναι

γνωστό εξάλλου από τις αγαθοεργίες του και τις δωρεές. Στη Νάουσα χάρισε το σχολείο «ΓΑΛΛΑ-ΚΕΙΑ» έκτισε την Αγία Κυριακή και της έδωσε ένα μεγάλο μέρος από τα χωράφια του. Όσο για τα παιδιά του, τον Θωμά και τον Μήτσο, σπανίως κατέβαιναν στο κτήμα του Κεφαλοχωρίου. Τους είχαν απορροφήσει οι δουλειές στην Ευρώπη με τα προϊόντα των εργοστασίων.

1936: Στην Ελλάδα τα εργοστάσια Τσίτση – Λόγγου απασχολούν 1000 εργατοϋπαλλήλους. Στην Θεσσαλονίκη λειτουργεί εκκοκκιστήριο βάμβακος, κλωστήριο και υφαντουργείο καθώς και βαφείο. Από την αλυσίδα αυτή των εργοστασίων την παραγωγή προμηθεύονται τα τρία σώματα Στρατού, Ξηράς, Ναυτικού και Αεροπορίας. Ο Θωμάς Λόγγος επιστρέφει στη Νάουσα από την Ευρώπη για να αναλάβει την μεγάλη κλωστοϋφαντουργία και άλλες δραστηριότητες με τον πεθερό του **Δημήτριο Τσίτση** και τον κουνιάδο του **Γρηγόρη Τσίτση**. Όμως δεν πρόλαβε να πατήσει το πόδι του και το εργοστάσιο πήρε φωτιά, με έναν περιεργό τρόπο, που άφησε πολλά ερωτήματα. Μετά από αυτό ο Θωμάς με την Μίκα φεύγουν ξανά στην Ευρώπη. Εκεί συνεργάζεται με Άραβες, Σεΐχηδες και γρήγορα γίνεται το πρώτο όνομα στην Κ. Ευρώπη.

1950-1960: Είναι η δεκαετία των αλλαγών μετά τους πολέμους και τον εμφύλιο σπαραγμό. Έρχονται στη ζωή μας συνεχώς ξενόφερτα προϊόντα κάθε μορφής.

1955 Αύγουστος: Προσλαμβάνομαι ως βοηθός μυλωνά στο κτήμα του Λόγγου στο Κεφαλοχώρι, κοντά στον Ναουσαίο Σταύρο Μήτσαλα. Για τους αλευρόμυλους με πέτρες κλείνει ο κύκλος. Βγαίνουν οι κυλινδρόμυλοι, τα μπουράτα. Ο Σταύρος Μήτσαλας συνταξιοδοτείται κι αναλαμβάνω εγώ τον αλευρόμυλο για λίγο καιρό. Αυτή την περίοδο συχνά πυκνά εμφανίζεται ο Θωμάς Λόγγος με μια περίεργη συμπεριφορά ενός κνηγμένου ανθρώπου. Έρχεται με ένα παλιό αμάξι Ρενό. Συχνά φέρνει την αρχόντισσα γυναίκα του κυρία Μίκα (Μαρία) και τα παιδιά του, την Ευδοξία – Εύη και τον ατίθασο Γρηγοράκη. Πολλά ακούγονται από τον Μήτσαλα, ο οποίος κάθε Σαββατοκύριακο ανέβαινε στην Νάουσα και έφερνε τα χαμπέρια, που δεν ήταν ευχάριστα για

τον Θωμά Λόγγο.

Έβγαλε στο σφυρί όλα τα κτήματα στην Αγία Κυριακή από την δυτική πλευρά. Τα αγόρασε ο Σωτήρης Γιουβανόπουλος. Είναι τα κτήματα του Γαλάκη, που τα είχε πάρει προίκα από την οικογένεια Μαριγώς Μαλακούση - Πρωτοψάλτη.

1956 Πάσχα: Στο κτήμα, εγώ διατηρώ εκατοντάδες κότες, πάπιες, χήνες. Τα αυγά αμέτρητα. Πηγαίνω τα πασχαλινά δώρα στο αφεντικό Λόγγο στη Θεσσαλονίκη, Μεγάλη Βδομάδα στη Β. Ηρακλείου. Θαμπώνομαι από τα γραφεία και τις εγκαταστάσεις λιανικής πώλησης εμπορευμάτων. Ένα γραφείο με τζαμαρίες στρόγγυλες, τρία τηλεφώνια μαύρα, από βακελίτη τα οποία συνεχώς κουνουνίζον και ο Θωμάς Λόγγος συνεχώς κρατάει δύο στο χέρι. Κάτι πολυθρόνες δερμάτινες μαύρες. Γύρω-γύρω ακριβοί πίνακες ζωγραφικής με τους Λογγαίους, τους Τσίτσιδες και άλλους συνεταιίρους ενός αιώνα από τη Νάουσα. Για να περάσω στο γραφείο έπρεπε να γίνει ανάκριση από την ιδιαίτερα του. Όταν είπα πως είμαι από το κτήμα του Κεφαλοχωρίου, άλλαξε συμπεριφορά η κυρία, αλλά και οι άλλοι ήθελαν να μάθουν τι είχαν τα καλάθια από το χωριό. Περίμενα αρκετή ώρα να κοπάσουν τα τηλέφωνα. Ο Θωμάς φαίνεται πως έδινε τον αγώνα να διασώσει ότι ήταν δυνατόν από τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν δημιουργήσει οι γονείς και οι πρόγονοι του από το 1860 ως το 1960. Εκατό ολόκληρα χρόνια κράτησε αυτή η ιστορία του πλούτου. Φαίνεται όμως πως το πλοίο με τους θησαυρούς είχε πάρει νερά, και βυθιζόταν και ο καπετάνιος αδίκως προσπαθεί. Τα σύννεφα συνεχώς φέρνουν καταγίδες από Νάουσα, Έδεσσα, Θεσσαλονίκη και οι βροντές δημιουργούν ένα αλαούμ στην ψυχή του Θωμά Λόγγου. Κάποια στιγμή με είδε και μου έκανε νόημα να περάσω μέσα. Πάτησε ένα κουμπί και ήρθε το γλυκό πορτοκάλι. Με ρώτησε πως πάμε στο κτήμα, τι κάνουν τα άλογα που είχε φέρει από τη Θεσσαλία για αναπαραγωγή του Ιπποδρόμου. Του είπα πως ο Σταύρος Μήτσαλας και εγώ ετοιμάσαμε πασχαλινά δώρα από το κτήμα, ένα αρνί και ένα καλάθι κόκκινα αυγά, βούτυρο αγελαδινό, φρέσκο.

Αφού έμαθε ότι το κτήμα είναι καλά με έστειλε να πάω τα καλάθια στο σπίτι του στην Αγγελάκη.

Εκεί μου άνοιξε την πόρτα η κόρη του η Ευδοξία, μια συνομήλικη μου, νόστιμη κοπελίτσα, αφράτη, με ελεύθερο το βλέμμα της, ενώ εγώ ήμουν φοβισμένος, ντροπαλός. Άνοιξαν το ηλεκτρικό ψυγείο και μου πρόσφεραν πορτοκαλάδα κρύα. Πρώτη φορά είχα δει ηλεκτρικό ψυγείο. Εμείς στο χωριά δεν είχαμε ούτε παγωνιέρα. Το μόνο δροσερό νερό που πίνανε ήταν της στάμνας. Της έδωσα τα καλούδια και εκείνη με ευχαρίστησε θερμά. Κάπου-κάπου με βλέπανε στο πρόσωπό και μιλούσαν μια ξένη γλώσσα μάνα και κόρη. Ποιος ξέρει τι να έλεγαν. Φαντάζομαι πώς έβλεπαν εκείνο το σταφιδιασμένο, χλωμό πρόσωπο από την κακουχία. Ένας ταλαιπώρος νέος που δεν χόρταινε τον ύπνο και κουρασμένος από τα βάρη που σήκωνε καθημερινά στην πλάτη του στον αλευρόμυλο. Τέλος με ξεπροβόδησαν και με ευχαρίστησαν.

Δεν πέρασε όμως πολύς καιρός και ο Θωμάς Λόγγος εγκαταλείπει την Β. Ηρακλείου, τα γραφεία, τα πολλά τηλέφωνα και έρχεται στο κτήμα να βρει καταφύγιο. Εκείνο τον καιρό στο χωριό μας, όπως και σε όλα τα καμποχώρια υπήρχε μόνο ένα τηλέφωνο «γαργάρα» με πίνακα και με βύσματα. Το είχε μια ανάπηρη κοπέλα η Βέτα. Με παρακάλεσε ο Θωμάς Λόγγος να πω στη τηλεφωνήτρια να μην μας φωνάζει όταν κάποιος καλεί και τον ζητά.

Ο Θωμάς, που κάποτε ζούσε στην Ευρώπη, με Σεΐχηδες, με πλούτη και δόξα, τώρα έχει πέσει χαμηλά. Είναι ο γιος του Γαλάκη Λόγγου, είναι ο εγγονός της Μαριγώς Μαλακούση, είναι εκείνος που μετά που μετά την κατάρρευση της οικονομίας από πολέμους οι Γερμανοί ζητούν την οικονομική του στήριξη. Ο Θωμάς Λόγγος, ο μοναδικός γαμπρός του Δημήτριου Τσίτση, με εργοστάσια και αμύθητα πλούτη, τώρα είναι μόνος, μόνο με έναν και μοναδικό εργατή του κτήματος. Έναν αδύναμο ολιγογράμματο νέο, μα εκείνος στηρίζει τα πάντα σ' αυτόν.

Εγώ μαγειρεύω και φροντίζω καθημερινά για τις ανάγκες που έχει. Στο κτήμα υπάρχουν ακόμα πλούτη. Κότες, πάπιες, χήνες και μερικές βελτιωμένες αγελάδες με αρκετό γάλα. Υπάρχουν οπωροφόρα δέντρα και ο μύλος βγάζει ένα μικρό μεροκάματο, μα δεν φτάνει ούτε για τα λειτουρ-

γικά του έξοδα. Είναι και η εποχή που βγήκε και ο Σταύρος Μήτσαλας στη σύνταξη.

Σαν νύχτωνε έκλεινε η ψυχή του. Εγώ φρόντιζα, πριν ανέβει πάνω στο διώροφο κονάκι, που το είχαν κτίσει τούρκοι μπέηδες, ποιος ξέρει πότε, του άνοιγα το ραδιόφωνο να ακούσει ειδήσεις και μουσική. Ήταν ένα ραδιόφωνο μεγάλο, το είχε φέρει το 1948 – 49 ο αδερφός του ο Μήτσος, μάρκας TELEFUNKEN με ξηρή μπαταρία μπέρεκ. Νύχτες ολόκληρες περνούσαμε μαζί. Δεν ήθελε να με αφήσει μόνο. Ήθελε συνεχώς να αφηγείται ιστορίες από τη ζωή του, λες κ εγώ ήμουν ο εξομολόγος του. Άνοιγε συχνά την καρδιά του, την ψυχή του, και έβγαζε όλα όσα είχε μέσα συσσωρευμένα. Τα λάθη του, αλλά και για εκείνους τους λογιστάδες που τον είχαν κατακλέψει.

Είχε αθώα, απονήρευτη ψυχή. Μου έλεγε συχνά πως ήθελε να εξυγιάνει τα εργοστάσια με σύγχρονης τεχνολογίας μηχανήματα, τα δικά του και του Γρηγόρη Τσίτση, που κι εκείνος ερχόταν συχνά στο κτήμα και τον φρόντιζα εγώ. Το μεγάλο παράπονο και την ευθύνη για την πτώση τους την χρέωνε στην κυβέρνηση της δεξιάς – στον Κ. Καραμανλή, διότι δεν τους χρηματοδότησε, αλλά έδωσε χρήματα στον νότο, στη γνωστή Πειραιϊκή Πατραϊκή και όχι στις βορειοελλαδίτικες βιομηχανίες Ναούσης και Εδέσσης. Για λίγο καιρό ήρθε και η κυρία Μίκα. Μια καλομαθημένη κυρία, κόρη βιομηχάνου από τις πλουσιότερες στην Ευρώπη. Όταν ήθελαν να μην καταλάβω κάτι μιλούσαν Γαλλικά, Γερμανικά. Τα παιδιά τους είχαν βρει την λευτεριά τους.

Ο Γρηγόρης Τσίτσης, αδερφός της Μίκας, ένας ωραίος άνδρας, ψηλός, όπως και ο Θωμάς Λόγγος, ήταν και εκείνος ένα ανθρωπάκι γύρω στα σαράντα χρόνια. Εκεί έβρισκε και εκείνος καταφύγιο από δικαστικούς κλητήρες, αφού είχε απλήρωτο το εργατοϋπαλληλικό προσωπικό και χίλιες άλλες υποχρεώσεις.

Αν θυμάμαι καλά είχαν μπει στο εργοστάσιο αναγκαστικά διαχειριστές, εγώ βέβαια τότε δεν είχα ιδέα τι σημαίνει αυτό. Ζούσα και εγώ την αγωνία τους και το δράμα τους. Η καημένη, η συγχωρεμένη η μάνα μου, δεν της έφτανε η δική

της φτωχή οικογένεια, κάθε φορά που ζύμωνε ψωμί, μας έδινε ένα πλαστό ζεστό από τον φούρνο που μοσχομύριζε και μια πλάκα τυρί πρόβιο. Μας έκανε πίτες με τσουκνίδες, γαλατόπιτες, κολοκυθόπιτες, που ο Θωμάς Λόγγος τρελαινόταν. Εγώ είμαι το παιδί που προσπαθεί να τους στηρίξει ακόμα και ηθικά. Πόσο όμως να τους βοηθήσω; Ένα χωριατόπαιδο, άβγαλτο, ολιγογράμματο είμαι στη δεκαετία 1950. Απλήρωτος για μήνες, δεν έπαιρνα τις 25 δραχ. που τόσο τις είχε ανάγκη η οικογένεια μου.

Συχνά λέω στον Θωμά πως θέλω να μεταναστεύσω στη Γερμανία ή τον Καναδά. Δεν μπορούσα να περιμένω άλλο. Έξι αδέρφια μικρότερα περιμένουν τη βοήθεια μου, να προικίσω τις τέσσερις αδερφές και να σπουδάσει ο αδερφός μου. Εγώ έτσι κ' αλλιώς έμεινα με εκείνα τα λίγα γράμματα που έμαθα ως την Πέμπτη τάξη του δημοτικού σχολείου το 1948. Ήμουν πρωτότοκος γιος και έπρεπε να μείνω στην γεωργία. Είχα κάνει τα χαρτιά μου στο Ευρέσεως Εργασίας στη Βέροια για την Δ. Γερμανία. Ήταν τότε που τα τρένα, τα καράβια φόρτωναν καθημερινά χιλιάδες κόσμο κάθε ηλικίας και φύλου, για τις φάμπρικες της Γερμανίας και του Βελγίου τις στοές όπως έλεγε και το τραγούδι του Στέλιου Καζαντζίδη. Τελικά μετανάστευσα στην Αυστρία, τη Δ. Γερμανία, και αφού έκανα τον κύκλο εκεί έμαθα πως ο Θωμάς είχε ξεπουλήσει όλα τα κτήματα, τον μύλο, το κονάκι, ένα σπουδαίο αρχιτεκτονικό δημιούργημα του 18^ο αιώνα, και δεν άφησε τίποτα από εκείνα που είχαν αγοράσει οι γονείς του.. Εκείνος έγινε υπάλληλος στη βιομηχανία ζάχαρης στη Λάρισα, ως χημικός μηχανικός, όπου και πέθανε.

Τα χρόνια πέρασαν, εγώ γύρισα στην πατρίδα μου και αφού έκανα έναν ακόμα δύσκολο κύκλο έγινα υπάλληλος στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αλεξάνδρειας. Εκεί μου δόθηκε η δυνατότητα να εκπληρώσω ένα όνειρο μου. Να περισυλλέξω και να διασώσω ότι είχε μείνει από την πολιτική μας κληρονομιά, λαογραφικό μου-

σειακό υλικό και άλλα ιστορικά στοιχεία της περιοχής Ρουμλουκιού και αυτό ο Θεός με βοήθησε να το πραγματοποιήσω. Κάποια στιγμή θέλησα να συναντήσω την οικογένεια Λόγγου και τον Γρηγόρη Τσίτση. Τους αναζήτησα και βρεθήκαμε μια μέρα στο φτωχικό μου. Ήρθε η κόρη του Θωμά Λόγγου η Ευδοξία και ο θείος της Γρηγόρης Τσίτσης, ο οποίος ζούσε μόνος του στη Θεσσαλονίκη με μια σύνταξη της πείνας. Ήταν ένας ωραίος ηλικιωμένος, με τρεμάμενη φωνή μα καθαρό μυαλό. Η Ευδοξία, μια ώριμη καλοκρατημένη κυρία που πάλεψε και παλεύει ακόμα στη ζωή.

Ήταν μια συνάντηση που μας έκανε όλους να συγκινηθούμε, ανασκαλεύοντας το παρελθόν. Ένα παρελθόν που είχε μια όμορφη, παραμυθένια ιστορία, σαν αυτές που ακούγαμε από τις γιαγιάδες μας, μια φορά και έναν καιρό, με Βασιλιάδες και Πρίγκιπες.. Ο Γρηγόρης με έσφιγγε συνεχώς στην αγκαλιά του λέγοντας πως ποτέ δεν με είχε ξεχάσει, αφού εγώ ήμουν ο τελευταίος που τους στάθηκα ανθρώπινα στις δύσκολες στιγμές της δεκαετίας 1955 – 1960. Η Ευδοξία μου έδωσε ένα μέρος από το φωτογραφικό υλικό των οικογενειών Μαλακούση, Πρωτοψάλτη, Λόγγου, Χατζηνικολάκη, Μάρκου. Έτσι έκλεισε αυτό το οδοιπορικό στο μακρινό χρόνο με τις οικογένειες Λόγγου και Τσίτση.

Λένε πως τα πλούτη και η δόξα δεν κρατάνε πάνω από έναν αιώνα. Φαίνεται πως έτσι είναι, 1860 – 1960, ένας ολόκληρος αιώνας. Σήμερα που γράφω αυτές τις αράδες αναρωτιέμαι τι ήταν αυτή η οικογένεια. Ήταν ένας μύθος; Ένας φωτεινός κομήτης που εμφανίστηκε, φώτισε την Ημαθία και χάθηκε στον ορίζοντα, αφήνοντας πίσω μερικές μόνο αχτίδες; Δεν γνωρίζω... Ένα μόνο πιστεύω, πως έκανα σαν άνθρωπος το χρέος μου σε αυτήν την οικογένεια, που μου έδωσε ένα κομμάτι ψωμί στα δύσκολα χρόνια. Το χρέος μου στους ευεργέτες Λόγγου – Τσίτση – Μαλακούση..